



Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt
Graaf de Ferrarisgebouw | Koning Albert II-laan 20 bus 19 | B-1000 Brussel
Tel. +32 2 553 13 79 | Fax +32 2 553 13 50
Email: info@vreg.be
Web: www.vreg.be

Ontwerp Mededeling van de Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt

met betrekking tot gesloten distributiesystemen
en
directe lijnen en leidingen

1. Inleiding

Tot op heden bevonden de privénetten, evenals de directe lijnen en leidingen, zich in Vlaanderen in een juridisch vacuüm.

Naar aanleiding van een arrest van het Europees Hof van Justitie¹ (hierna: 'arrest Citiworks') kwam de problematiek van de privénetten helemaal op de voorgrond.

Er werd als gevolg van dit arrest een bepaling opgenomen in de Derde Elektriciteitsrichtlijn en de Aardgasrichtlijn inzake 'gesloten distributiesystemen'. Daarmee werd de visie van Europa op het fenomeen privénetten verder uitgeklaard.

Een uitwerking van een Vlaamse regeling voor privénetten dringt zich dan ook meer dan ooit op.

Ook voor directe lijnen en leidingen ontbrak tot op heden een duidelijke regeling. Als houvast werd door de VREG terzake in 2008 een mededeling opgesteld (MEDE-2008-04) met haar visie op de mogelijkheden en beperkingen van aanleg en exploitatie van directe lijnen en leidingen, en leveringen van elektriciteit en aardgas via dergelijke lijnen en leidingen.

Het regeerakkoord 2009-2014 bepaalt:

Ter uitvoering van het derde Europees energiepakket worden de elektriciteits- en aardgasrichtlijnen tijdig en terdege omgezet in Vlaamse regelgeving, met bijzondere aandacht voor privénetten en directe lijnen en leidingen.

De beleidsnota energie 2009-2014 bepaalt:

Privénetten zijn netten die gebruikt worden voor de distributie van elektriciteit binnen een bepaalde geografisch afgebakende (vooral industriële of commerciële) locatie, waarbij het privénet hoofdzakelijk dient voor de levering van elektriciteit of gas aan de eigenaar of beheerder van het privénet of waarbij de levering van elektriciteit en aardgas via het privénet aangewezen is omdat de exploitatie- of productieprocessen van de gebruikers van dat systeem om specifieke technische of veiligheidsredenen geïntegreerd zijn. Directe lijnen en directe leidingen zijn elektriciteits- of gasleidingen die een producent of leverancier verbindt met zijn eigen vestigingen, dochterondernemingen of klanten.

De bepalingen die in de recent goedgekeurde Europese elektriciteits- en aardgasrichtlijnen (opgenomen in het 'derde energiepakket') opgenomen zijn moeten omgezet worden in Vlaamse energiewetgeving. Het betreft concreet de artikelen met betrekking tot de gesloten distributiesystemen en de bepalingen met betrekking tot de directe lijnen en directe leidingen.

De aanleg en het beheer van het distributienet is een monopolie. Omwille van efficiëntieredenen en om de bouw van parallelle infrastructuren te vermijden, werd deze activiteit toegewezen aan de distributienetbeheerders. Voor het gebruik van hun distributienet moet een distributienetvergoeding (nettarief) worden betaald.

Investeerders willen productie-installaties bouwen en via een eigen net de opgewekte elektriciteit leveren aan hun afnemers (= directe lijn). Doel is dan veelal het vermijden van kosten, distributienettarieven en heffingen. Op deze manier komt een billijke verdeling van de kosten, baten en verplichtingen onder druk te staan.

¹ Arrest van het Europees Hof van Justitie van 22 mei 2008 in de zaak C-439/06 betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend door het Oberlandesgericht Dresden (Duitsland), in de procedure inzake energiebeheer Citiworks AG in tegenwoordigheid van Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft und Arbeit als Landesregulierungsbehörde Flughafen Leipzig/halle GmbH Bundesgesetz-agentur t/ Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft und Arbeit als Landesregulierungsbehörde. www.curia.eu

De bouw van nieuwe privénetten, directe lijnen en directe leidingen moet beperkt blijven tot projecten die een duidelijke maatschappelijke meerwaarde bieden (bijvoorbeeld projecten in decentrale productie-installaties die anders niet tot stand zouden kunnen komen).

De uit te werken regeling zal de rechten en plichten bevatten van de beheerders van deze privénetten, directe lijnen en directe leidingen en de afnemers die erop zijn aangesloten. Deze rechten en plichten zullen in lijn zijn met de Europese elektriciteits- en aardgasrichtlijnen. Bij het opstellen van deze regeling zal er over worden gewaakt dat geen onnodige lasten worden opgelegd aan de eigenaars en beheerders van deze privénetten, directe lijnen en leidingen.

De toelating voor de aanleg van een directe lijn of directe leiding buiten de eigen site zal daarbij afhankelijk worden gesteld van een weigering tot toegang tot het distributienet omwille van capaciteitsredenen en/of van het ontbreken van de wil van de distributienetbeheerder om deze capaciteitsproblemen op redelijke termijn en op een redelijke manier te verhelpen.

De maatschappelijke efficiëntie moet voorop staan. Daarom is het nodig om de bouw van nieuwe privénetten, directe lijnen en directe leidingen af te remmen, althans in zoverre deze leiden tot de uitbouw van parallelle infrastructuur. Indien de drijfveer voor de aanleg van nieuwe privénetten, directe lijnen en directe leidingen het ontwijken van (distributie)tarieven is (free rider gedrag), moet hier niet op worden ingegaan. De uitwerking van specifieke tarifaire maatregelen voor de aansluiting van deze netten en leidingen op het distributienet (inclusief compensatie voor de nodige versterking stroomopwaarts) en het gebruik van het distributienet als back-up voor deze netten en leidingen kan mogelijk dergelijk free rider gedrag voorkomen. Daartoe zal worden aangedrongen bij de federale overheid.

In deze mededeling beschrijft de VREG op welke wijze de problematiek van de privénetten en directe lijnen en leidingen naar haar inzichten in Vlaamse regelgeving moet worden aangepakt. Eerst wordt ingegaan op het begrip 'gesloten distributiesysteem', daarna op directe lijnen en leidingen.

Een distributienet, of het nu het publieke distributienet, een gesloten distributiesysteem, of een privénet is, kan al dan niet een decentrale productie-installatie bevatten, en hierdoor in voorkomend geval een directe lijn. Aangezien de aanwezigheid van een directe lijn geen enkele invloed heeft op de kwalificatie van het distributiesysteem, worden directe lijnen, en ook directe leidingen, apart besproken.

2. Gebruikte begrippen

De richtlijn(en): de Derde Elektriciteitsrichtlijn en de Derde Aardgasrichtlijn

Privénet: een net voor distributie van elektriciteit (of aardgas) dat niet wordt uitgebaat door een door de VREG aangewezen distributiesysteembeheerder

Distributiesysteem: zowel 'publiek distributiesysteem' als 'gesloten distributiesysteem'

Publiek distributiesysteem: het distributienet (in de toekomst wordt de voorkeur gegeven aan het begrip 'systeem' in plaats van 'net' zoals op heden gekend) met een door de VREG aangewezen distributiesysteembeheerder (in het Engels spreekt men van 'main grid')

Gesloten distributiesysteem (GDS): een nieuwe, bijzondere vorm van distributiesysteem, verder verduidelijkt in de mededeling

Huishoudelijke afnemer: een afnemer die elektriciteit of aardgas koopt voor eigen huishoudelijk gebruik en niet voor commerciële of professionele activiteiten.²

² Definitie uit de richtlijnen; niet helemaal samenvallend met de definitie uit de Vlaamse regelgeving

3. Gesloten distributiesystemen

3.1. Het ontstaan van het concept “gesloten distributiesystemen”

Europa beschouwt elke lijn of leiding of elk net van lijnen of leidingen, dat elektriciteit resp. aardgas distribueert aan afnemers, als een distributiesysteem, en voor elk distributiesysteem moet een distributiesysteembeheerder zijn aangewezen (zie arrest Citiworks, cfr. voetnoot 1).

De enige lijnen/leidingen die hierop een uitzondering vormen, zijn de directe lijnen/leidingen, die een rechtstreekse verbinding maken tussen producent en afnemer.

Dit heeft voor gevolg dat Europa het privénet, als net waarvan de uitbater niet is aangesteld door de daarvoor bevoegde instantie, als onbestaande houdt. Er geldt, met andere woorden, een principiële verbod op privénetten.

Privénetten hebben vele nadelen: het zijn parallelle structuren die een billijke verdeling van de kosten, baten en verplichtingen onder de distributiesysteembeheerders en netgebruikers onder druk zet, en die de derdentoegang (Third Party Access, TPA: art. 32 3^{de} Elektriciteitsrichtlijn) die bestaat in hoofde van leveranciers t.a.v. afnemers en de vrije leverancierskeuze van afnemers bemoeilijkt terwijl dit zeer belangrijke pijlers van de vrijgemaakte energiemarkt zijn.

Op heden zijn volgende distributiesystemen privénetten: bepaalde industriële sites, winkelcentra, bedrijvent centra, havens, regionale luchthavens, vakantieparken, jachthavens, campings, appartementsgebouwen waarbij de bewoners geen eigen toegangspunt hebben tot het distributiesysteem, rusthuizen, studentenflats en –koten, verhuurde garageboxen, ...³

In sommige gevallen is het volgens de VREG echter onvermijdelijk of gewoon opportuun dat elektriciteit verdeeld wordt naar bepaalde afnemers terwijl deze afnemers geen eigen toegangspunt hebben tot het distributiesysteem dat beheerd wordt door een door de VREG aangeduide distributiesysteembeheerder.

Zo kan een afnemer niet in elke situatie een eigen toegangspunt hebben tot het distributiesysteem met alle rechten vandien. Bij de huur van een vakantiehuisje, het kamperen op een camping, de huur van een studentenkamer, en dergelijke neemt men een dienst af van een partij die een toegangspunt heeft tot het distributiesysteem, en is het afnemen van energie van deze partij een ondergeschikt element van de afgenomen dienst. De energie wordt hem met andere woorden doorgeleverd. We noemen deze situaties privénetten met een ‘breder dienstverleningsverband’. Dergelijke situaties moeten volgens de VREG mogelijk blijven, maar moeten duidelijk afgelijnd worden daar dit de uitzondering op het principe moet blijven.

Hetzelfde geldt voor ‘netten voor mobiele afname’ van elektriciteit. Daarbij wordt vooral gedacht aan de laadpunten voor elektrische wagens. Hierover stelde de VREG een aparte mededeling op.

Buiten deze situaties van ‘breder dienstverleningsverband’ en ‘mobiele afname’, als onvermijdelijk toe te stane privénetten, moet elk net dat energie distribueert, beheerd worden door een distributiesysteembeheerder, die welbepaalde taken en plichten heeft.

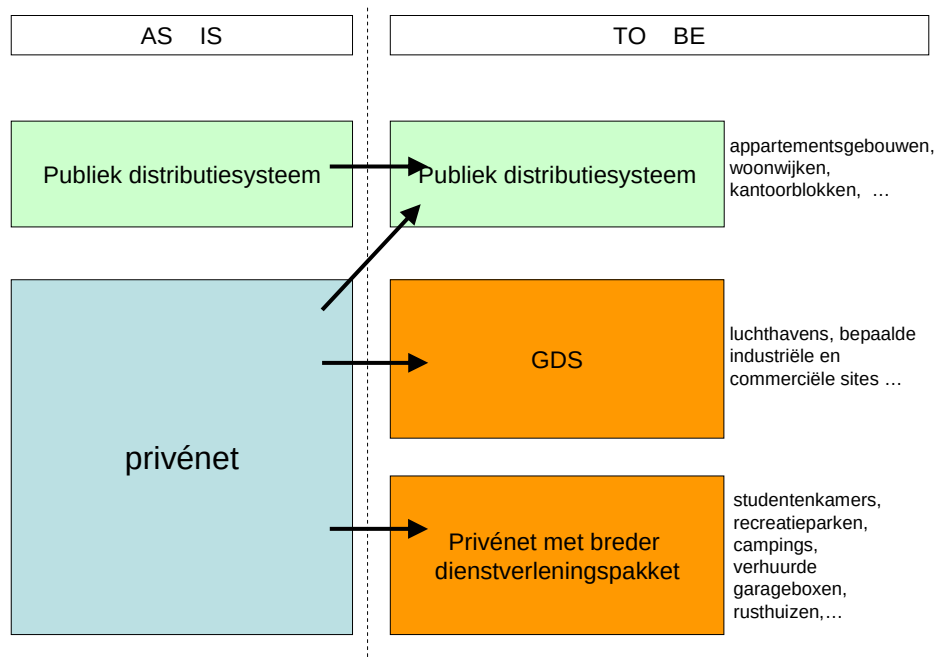
In sommige gevallen, waarin zeker geen sprake is van een privénet met ‘breder dienstverleningsverband’ of ‘mobiele afname’ zijn de plichten van de distributiesysteembeheerder inopportune administratieve lasten. Meer bepaald in de gevallen waarin de aard van de relatie tussen de distributiesysteembeheerder en de afnemers erg verschillend is in vergelijking met de ‘normale’ relatie van distributiesysteembeheerder t.o.v. afnemers op het publieke distributiesysteem.

³ de netten tot verdeling van warmte horen hier niet onder

Daarom heeft Europa een afgelijnde soort distributiesystemen gedefinieerd, 'gesloten distributiesystemen' (hierna 'GDS') genoemd, waarvan de beheerder vrijgesteld kan worden van welbepaalde verplichtingen.

De richtlijnen bepalen heel concreet welke netten in aanmerking komen om eventueel door de Lidstaat aangemerkt te worden als GDS, en de mogelijke vrijstellingen van verplichtingen voor de GDS-netbeheerders zijn limitatief opgesomd.

Schematisch kan de huidige situatie van distributiesystemen (inclusief privénetten) en de toekomstige situatie, als volgt worden weergegeven:



Hierna wordt uiteengezet hoe, binnen de Europese klijtlijnen, een Vlaamse regelgeving met betrekking tot privénetten eruit zou kunnen zien.

Vooreerst wordt ingegaan op het kader dat zou moeten gelden voor alle **nieuwe** privénetten.

Daarna wordt ingegaan op de aanpak van **bestaande** situaties.

3.2. *Het Europese kader – de regels*

Zoals hierboven uiteengezet zijn privénetten volgens Europa principieel verboden. De Lidstaten kunnen er wel voor opteren bepaalde distributiesystemen een speciaal statuut te geven waardoor de uitbater van een dergelijk net van enkele verplichtingen kan worden vrijgesteld. Dit betreft de mogelijkheid tot kwalificatie van bepaalde netten als gesloten distributiesystemen (GDS).

Hierna wordt eerst uiteengezet wat Europa hiermee bedoelt.

Artikel 28 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn bepaalt:

1. De lidstaten kunnen voorzien in nationale regulerende instanties of andere bevoegde organen om een systeem dat elektriciteit distribueert binnen een geografisch afgebakende industriële of commerciële locatie of een locatie met gedeelde diensten en dat niet, onverminderd lid 4,

huishoudelijke afnemers van elektriciteit voorziet, als gesloten distributiesysteem aan te merken indien:

- a) de exploitatie of het productieproces van de gebruikers van dat systeem om specifieke technische of veiligheidsredenen geïntegreerd is; of
- b) het systeem primair elektriciteit distribueert aan de eigenaar of beheerder van het systeem of de daarmee verwante bedrijven.

2. De lidstaten kunnen voorzien in nationale regulerende instanties om de beheerder van een gesloten distributiesysteem te ontheffen van:

a) de verplichting uit hoofde van artikel 25, lid 5, om de energie die hij gebruikt om energieverliezen te dekken en in reservecapaciteit in zijn systeem te voorzien, te kopen volgens transparante, niet-discriminerende en op de markt gebaseerde procedures;

b) de vereiste krachtens artikel 32, lid 1, dat tarieven of de methodes voor de berekening hiervan moeten worden goedgekeurd alvorens zij overeenkomstig artikel 37 van kracht worden.

3. Indien er een ontheffing wordt toegestaan uit hoofde van lid 2, worden de geldende tarieven of de methodes voor de berekening hiervan herzien en goedgekeurd overeenkomstig artikel 37 op verzoek van een gebruiker van het gesloten distributiesysteem.

4. Incidenteel gebruik door een klein aantal huishoudens die werkzaam zijn bij of vergelijkbare betrekkingen hebben met de eigenaar van het distributiesysteem en gevestigd zijn in het gebied dat door een gesloten distributiesysteem bediend wordt, sluit niet uit dat een ontheffing uit hoofde van lid 2 wordt toegestaan.

In de aanhef van de Derde Elektriciteitsrichtlijn wordt hieromtrent duiding gegeven:

“(30) Waar gebruik gemaakt wordt van een gesloten distributiesysteem om optimale efficiëntie van een geïntegreerde energievoorziening te waarborgen waarbij specifieke exploitatienormen nodig zijn, of waar een gesloten distributiesysteem primair ten behoeve van de eigenaar van het systeem wordt gehandhaafd, moet de distributiesysteembeheerder kunnen worden ontslagen van verplichtingen die een onnodige administratieve belasting zouden vormen gezien de bijzondere aard van de betrekking tussen de distributiesysteembeheerder en de gebruikers van het systeem. Industrie- of commerciële locaties of locaties met gedeelde diensten, zoals spoorwegstations, luchthavens, ziekenhuizen, grote campings met geïntegreerde faciliteiten of chemische-industriële locaties kunnen een gesloten distributiesysteem hebben wegens de specifieke aard van hun activiteiten.”

3.3. Het Europese kader - de uitleg

Een gesloten distributiesysteem moet dus eerst en vooral gelegen zijn op een **geografisch afgebakende site**. Volgens de commissie wil dit alvast zeggen dat het in het algemeen niet mogelijk is, voor afnemers van buiten de site, om verbonden te worden met het GDS⁴.

Het zal erop neerkomen vooreerst het begrip ‘geografisch afgebakende site’⁵ te definiëren, want uit praktijkcases blijkt dat hieromtrent alvast vragen rijzen. Houdt dit, voor GDS'en, bijvoorbeeld in dat geenszins openbaar domein wordt overschreden? Men kan hierbij denken aan twee grote terreinen

⁴ Explanatory note ‘Retail markets’, 5.2, p. 10.

⁵ Dit begrip wordt ook gebruikt in de definitie van distributienet, waarbij hiermee een groter gebied wordt bedoeld.

(van eenzelfde eigenaar of exploitant bijvoorbeeld) waardoor een weg loopt die tot het openbare domein behoort.

Het geografisch afgebakende karakter zou alleszins inhouden dat gebruikers gesitueerd buiten de site niet op het GDS kunnen worden aangesloten.

Tweede voorwaarde is dat het gaat om **een industriële of commerciële locatie** of een **locatie met gedeelde diensten**. In de aanhef van de richtlijn worden hiertoe enkele voorbeelden gegeven: spoorwegstations, luchthavens, ziekenhuizen, grote campings met geïntegreerde faciliteiten of chemische-industriële locaties.

Er is niet gedefinieerd wat begrepen wordt onder 'industriële of commerciële locatie of een locatie met gedeelde diensten', dus voor zover dit niet helemaal duidelijk is, moet dit gespecificeerd worden. Vooral het begrip 'locatie met gedeelde diensten' is nogal vaag.

Het is alleszins duidelijk, zowel uit de tekst van de richtlijn, als uit de explanatory note, dat een GDS geen net is waarbinnen huishoudelijke afnemers belevd worden. Daarop wordt enkel een uitzondering gemaakt in lid 4 van artikel 28: incidenteel gebruik door een huishoudelijke afnemer die een tewerkstellingsband, of gelijkaardig, heeft met de systeembeheerder van het GDS. Hoe dan ook moet het aantal huishoudelijke afnemers klein, want uitzonderlijk, zijn.

Het is dan ook duidelijk dat onder het systeem van gesloten distributiesystemen geen woonverkavelingen ressorteren, al of niet met decentrale productie, want dit zijn netten waar zich méér dan louter incidenteel huishoudelijke afnemers bevinden. Hetzelfde geldt voor appartementsgebouwen of elk ander privéterrein (vb. vakantie- of recreatiepark) waar van het publieke distributiesysteem afgenomen energie doorgeleverd wordt aan huishoudelijke afnemers.⁶

Hierbij is wel op te merken dat het bijzonder vreemd is dat in de aanhef 'grote campings met geïntegreerde faciliteiten' staat als voorbeeld van een GDS, terwijl zo erg benadrukt wordt dat een GDS geen huishoudelijke afnemers mag omvatten. Ons inziens moet consequent vastgehouden worden aan het feit dat huishoudelijke afnemers principieel niet thuishoren op een GDS. De 'grote campings met geïntegreerde faciliteiten' moeten, mits voldoende aan bepaalde voorwaarden, veeleer onder de categorie 'breder dienstverleningsband' geressorteerd worden.

Los van deze anomalie zal de vraag beantwoord moeten worden hoe privénetten met huishoudelijke afnemers dan wél behandeld moeten worden alwaar het niet evident lijkt dat elke afnemer een toegangspunt tot het publieke distributiesysteem heeft.

Derde en laatste voorwaarde om een particulier net als GDS te kunnen kwalificeren is **één van volgende** twee:

- (1) de exploitatie of het productieproces van de afnemers van het net zijn om technische redenen of veiligheidsredenen geïntegreerd;
- (2) het net distribueert elektriciteit voornamelijk naar de eigenaar of exploitant van het net, of zijn verbonden ondernemingen.

Bij (1) stelt zich de vraag wat onder geïntegreerde exploitatie of geïntegreerde productieprocessen begrepen wordt. De Commissie zegt hierover het volgende:⁷

⁶ Daarbij moet gelet worden op het feit dat 'huishoudelijke afnemer' in de Europese context een veel ruimere groep afnemers beoogt dan de Vlaamse definitie die o.a. de domicilievereiste omvat; cfr. 1.1.3, 67° Energiedecreet.

⁷ Explanatory note 'Retail markets', 5.2., p. 11.

Criterion (1) captures situations where several companies jointly use a distribution system which optimises an integrated energy supply, or requires specific technical, safety or operational standards. This is particularly common in industrial sites where, for example, heat from electricity generation is used in the production process of other users of the system. Another reason could be where it is necessary for the users of the site to operate to different reliability standards than those applying on the public grid, for example in relation to frequency.

The interrelationship between the operations of the users of such systems means that it should be possible for them to reach an agreement to ensure that externalities associated with their operations are properly taken into account. It is for Member States to define precisely the circumstances where this criterion would be met.

Het gaat dus in de eerste plaats om geïntegreerde productieprocessen, waarbij het voorbeeld gegeven wordt van het gebruik van de warmte door bedrijf 1 van een elektriciteitsproductie-installatie van bedrijf 2.

Waar de richtlijn niet de indruk geeft dat de eisen alternerend zijn (ofwel 'geïntegreerde productieprocessen', ofwel 'specifieke technische eisen of veiligheidseisen van het net', geeft de explanatory note wél die indruk.

Het kan dus ook gaan om het feit dat er bijzondere eisen aan het net worden gesteld, gelet op de aard van de activiteit op de site. Dit kunnen technische eisen zijn: een andere frequentie, of andere, nog strengere veiligheidseisen.

Bij (2) denkt men ongetwijfeld aan luchthavens, stationsgebouwen, ... waarbij de afname van elektriciteit vooral naar de hoofdactiviteit van de eigenaar of exploitant gaat, en slechts in ondergeschikte mate naar nevenactiviteiten, zoals toeleveringsbedrijven, winkels, ...

In de explanatory note wordt hierover gezegd ⁸:

Criterion (2) allows a modified regulatory regime to be put in place where an undertaking has allowed users to connect to a system which was developed for the undertaking's own use. Generally, this should be understood as excluding, for example, commercial property developments such as office blocks or shopping centres which are not primarily used by the owner or operator of the distributions system (insofar as they can be considered as constituting a distribution system).

Er wordt duidelijk gemaakt dat hieronder niét wordt begrepen: commerciële projecten zoals kantoorblokken of shoppingcentra, en dit om de reden dat deze eigendommen niet in hoofdzaak gebruikt worden door de eigenaar of exploitant van het (gesloten) distributiesysteem.

3.4. De omzetting in Vlaamse regelgeving

3.4.1 Inleiding

In de Vlaamse regelgeving moet worden voorzien in deze bijzondere categorie van distributiesystemen, daar het nut van deze mogelijkheid voor de hand ligt. Hierbij mag niet uit het oog verloren worden dat GDS enkel een bijzondere vorm, nl. een 'subcategorie' van distributiesystemen is. Het bijzondere eraan is enkel dat er een ontheffing bestaat, in hoofd van de GDS-beheerder, met betrekking tot expliciet opgesomde verplichtingen van elke DNB.

⁸ Explanatory note 'Retail markets', 5.2., p. 11.

Hiertoe moet het energiedecreet worden aangepast.

Het komt erop neer dat in de geografisch afgebakende gebieden waarvoor nu een door de VREG aangeduide distributiesysteembeheerder het elektriciteits- of aardgasdistributiesysteem in dat gebied beheert, zich een GDS kan bevinden waarop specifieke regels van toepassing zijn.

Voor implementatie hiervan zullen vooreerst enkele definities moeten worden toegevoegd, waaronder een definitie van GDS. Dit vereist ook een verdere definiëring van enkele daarin te gebruiken begrippen zoals 'geografisch afgebakende site', 'locatie met gedeelde diensten', ...

Ter aanduiding van de beheerder van het GDS, kan het begrip 'GDS-beheerder' (GDSB) gelanceerd worden.

De **procedure tot aanwijzing/erkenning** van een GDS moet bepaald worden. Dit houdt in een aanvraag, door een (toekomstige) uitbater, tot erkenning van het geplande net als GDS, een eventuele betwistingsprocedure terzake, de aanduiding van een GDSB en een duidelijke bepaling van zijn rechten en verplichtingen, rekening houdend met de mogelijkheid van de vrijstelling van enkele verplichtingen. Daar de vrijstelling van verplichtingen, conform het Europese kader, case to case beoordeeld moet worden, wordt dit ook aldus in de regelgeving opgenomen.

3.4.2 Voorwaarden voor kwalificatie als GDS

- Het distributiesysteem ligt in een geografisch afgebakend gebied (te definiëren)
- Het distributiesysteem heeft een industriële of commerciële aard **of** diensten worden er gedeeld (te definiëren)
- Er worden via het distributiesysteem geen huishoudelijke afnemers beleverd, behoudens incidenteel gebruik door een huishoudelijke afnemer die een tewerkstellingsband, of gelijkaardig, heeft met de systeembeheerder van het GDS
- De exploitatie of het productieproces van de afnemers van het distributiesysteem zijn om technische redenen of om veiligheidsredenen geïntegreerd **of** het distributiesysteem distribueert elektriciteit voornamelijk naar de eigenaar of exploitant van het net, of zijn verbonden ondernemingen

3.4.3 Procedure voor aanwijzing van een net als GDS en aanwijzing van een GDSB

Hierbij wordt ingegaan op de procedure voor een nieuw net dat de kwalificatie als GDS wenst te verkrijgen. De aanpak van bestaande netten wordt besproken onder punt 5.

De eigenaar of exploitant van een aan te leggen GDS dient bij de VREG een aanvraag tot aanwijzing/kwalificatie als GDS in.

Indien de VREG oordeelt dat het geplande net voldoet aan de voorwaarden om als GDS te kunnen worden beschouwd, wordt deze beslissing meegedeeld, met verzoek tot voordracht van een GDSB.

De eigenaar/exploitant van een aan te leggen GDS draagt een GDSB voor, die door de VREG wordt aangewezen.

Bij de beslissing tot aanduiding van de GDSB door de VREG worden de plichten die op hem als DNB van toepassing zijn, en de vrijstellingen die hij geniet, vermeld.

Deze beslissing wordt gepubliceerd op de website van de VREG.

Wat de duur van de aanwijzing betreft: voor elk distributiesysteem wordt een DNB aangewezen voor een door de Lidstaat op grond van doelmatigheid en economisch evenwicht te bepalen periode. Deze

bepaling uit de richtlijnen werd omgezet in het artikel 4.1.3. Energiedecreet, waarin bepaald werd dat de aanwijzing van een DNB gebeurt voor een termijn van 12 jaar.

Voor een GDS kan hiervan eventueel, indien opportuun, een andere regel voor worden vooropgesteld: een welbepaalde periode of een minimum- en maximumperiode waarbinnen de VREG de vrijheid heeft om, case to case, de periode vast te leggen.

3.4.4 De DNB-verplichtingen die eveneens verplicht gelden voor de GDSB

Zoals de Europese Commissie toelichtte in de explanatory notes⁹, blijven de overige verplichtingen, geldend voor DNB's, ook gelden voor de GDSB:

Therefore the general obligations that apply to DSOs also cover closed DSOs. In particular, the obligation to grant third-party access to the system also applies to closed DSOs.

Zo is bevestigd dat **(1) 'derdentoegang'** van toepassing blijft. Daarmee is meteen ook gezegd dat de vrije leverancierskeuze, als keerzijde van de derdentoegang, blijft gelden.

Dit is niet verwonderlijk: het is de kern van het hoger vermelde arrest van het Hof van Justitie, die aanleiding was tot de creatie van het begrip GDS.

De uitdaging ligt dus in het feit dat ondanks het feit dat een afnemer in een GDS geen rechtstreeks toegangspunt tot het publieke distributiesysteem heeft, toch zijn eigen leverancier moet kunnen kiezen, of, vanuit de invalshoek van de leverancier bekeken: de leverancier elke individuele afnemer in een GDS moet kunnen beleveren.

(2) Een distributiesysteem moet aan **technische veiligheidscriteria** voldoen. De Lidstaten krijgen van Europa een verregaande vrijheid in de bepaling hiervan.

Voor de publieke distributiesystemen wordt dit al bepaald in de technische reglementen.

De bepalingen van eventuele andere veiligheidscriteria, of de mogelijkheid om deze case per case te bepalen, moet worden voorzien voor GDS.

De explanatory note wijst ook op volgend belangrijk aspect:¹⁰

With the aim of facilitating customers' and suppliers' access to networks, and ensuring effective third-party access to closed distribution systems, it may also be necessary for Member States to clearly define particular roles and responsibilities in relation to closed distribution systems when implementing Article 41 of the Electricity Directive and Article 45 Gas Directive.

Het ligt inderdaad voor de hand dat voor de GDS'en, als specifieke categorie van distributiesystemen, voor sommige aspecten andere, bijzondere regels zullen moeten worden opgemaakt met betrekking tot hun taken en verantwoordelijkheden wat betreft **(3) contractuele regeling, klantgerichtheid, gegevensuitwisseling en geschillenbeslechting, gegevenseigendom, meteropneming, aansprakelijkheidsregeling stroomstoringen en onderbrekingen, onderhoud en herstelling van het net, ...**

Deze verplichting blijft dus onverkort gelden voor de GDS, maar de modaliteiten ervan kunnen verschillen.

⁹ Explanatory note 'Retail markets', 5.3., p. 11.

¹⁰ Explanatory note 'Retail markets', 5.3., p. 12.

3.4.5 De mogelijke vrijstellingen van DNB-verplichtingen

De GDSB kan door de VREG ontheven worden van volgende DNB-verplichtingen:

- (1) Het voorzien in **dekking van energieverliezen en reservecapaciteit** via 'transparante, niet-discriminerende en op de markt gebaseerde procedures'.¹¹
- (2) De **goedkeuring van tariefvoorstellen**. Enkel indien een afnemer op een GDS erom verzoekt, moeten de tarieven voor het gebruik en de toegang tot het GDS alsnog worden goedgekeurd.

De ontheffing inzake vooraf goedgekeurde tarieven is een belangrijke ontheffing. De **herzieningsprocedure** voor onderhandelde tarieven, op verzoek van een gebruiker van het GDS, is beschreven in de richtlijn (zie art. 28(3)).

Dit betreft een nieuwe bevoegdheid van de (voor tarieven bevoegde) regulator, die ingeschreven moet worden in de regelgeving.

Er wordt door de commissie uitdrukkelijk gewezen op het feit dat 'het mogelijk moet zijn om voor dergelijke procedures een algemeen kader toe te passen' voor dergelijke verzoeken tot herziening van tarieven van GDS, omdat verwacht kan worden dat talrijke verzoeken zullen worden ingediend, omdat er ook vele GDSen verwacht kunnen worden, zodat een case to case-behandeling van dergelijke verzoeken een te grote werklast zou betekenen.¹²

Dergelijke herzieningsprocedure moet dus ook uitgewerkt worden.

Wat de **(3) ontvlechtigingsvereiste** betreft, wijst de explanatory note erop dat, aangezien een GDS uit haar aard nooit meer dan 100.000 afnemers zal tellen, het de Lidstaten krachtens artikel 26(4) vrijstaat deze verplichting al dan niet te laten gelden voor dergelijke netten.¹³

Er kan geoordeeld worden dat de vrijstelling van de ontvlechtigingsvereiste, voor GDS'en, opportuun is.¹⁴

3.4.6 Schematische voorstelling

Hieronder staat een schematische voorstelling van een typische vorm van een GDS afgebeeld.

Alles binnen de cirkel maakt het GDS uit. Dit moet dus gelegen zijn op de nader te definiëren 'geografisch afgebakende site'.

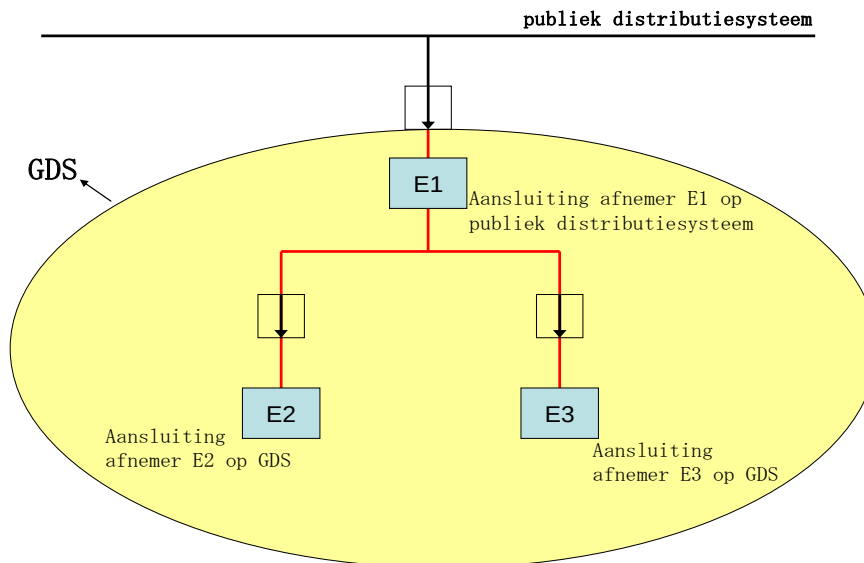
De pijl staat voor een meting van energieverbruik.

¹¹ Dit is de ontheffing van art. 32(1) van de Elektriciteitsrichtlijn. Dit geldt enkel voor elektriciteit, niet voor gas.

¹² Explanatory note 'Retail markets', 5.5., p. 13.

¹³ Explanatory note 'Retail markets', 5.3., p. 12

¹⁴ De motivering hiervoor moet verantwoorden waarom de vrijstelling voor GDS'en wél opportuun is, terwijl dit voor andere kleine distributienetten (<100.000 afnemers)



4. Privénet met breder dienstverleningspakket (PBD) en privénet voor mobiele afname

4.1. *Privénet met breder dienstverleningspakket (PBD)*

Zoals in de inleiding uiteengezet, is het in sommige gevallen onvermijdelijk of gewoon opportuun dat elektriciteit (of aardgas) verdeeld wordt naar bepaalde afnemers terwijl deze afnemers geen eigen toegangspunt hebben tot het publieke distributiesysteem.

Zo kan een afnemer niet in elke situatie een eigen toegangspunt hebben tot het publieke distributiesysteem met alle rechten vandien.

Bij de huur van een vakantiehuisje, het kamperen op een camping, de huur van een studentenkamer, de huur van een garage(standplaats) in een parking, en dergelijke, neemt men een dienst af van een partij die een toegangspunt heeft tot het distributiesysteem, en is het afnemen van energie van deze partij een ondergeschikt element van de afgenomen dienst. De energie wordt hem met andere woorden doorgeleverd.

We noemen deze situaties 'privénetten met een breder dienstverleningsverband'. Dergelijke situaties moeten volgens de VREG mogelijk blijven, maar moeten duidelijk afgelijnd worden daar dit de uitzondering op het principe moet blijven.

Het distributiesysteem waarin een afnemer geen toegang heeft tot het publieke distributiesysteem, betreft een privénet. Het PBD is hierbij dan ook een vorm van toegelaten privénet, dus een uitzondering op het principiële verbod.

Als definitie van PBD kan voorgesteld worden: "een volledig op een private site gelegen privénet voor het leveren van een dienst waarbij de (door)levering van elektriciteit of aardgas niet het doorslaggevende element van de dienst uitmaakt maar van ondergeschikt belang is".

4.2. Privénet voor mobiele afname

Er zijn ook situaties waarin de energie (E of G) wel degelijk het enige is wat men afneemt, dus waarbij de afname van energie niet kadert binnen een breder dienstverleningspakket, maar waarbij de afnemer 'mobiel' is en de afname ook elders kan verrichten, waardoor alle risico's inzake vrije leverancierskeuze en dergelijke afgedekt zijn, en waarbij er gewoon geen mogelijkheid bestaat dat de afnemer een eigen toegangspunt tot het net heeft.

In de mogelijkheid van privénetten 'voor mobiele afname' van elektriciteit of aardgas moet dus voorzien worden.

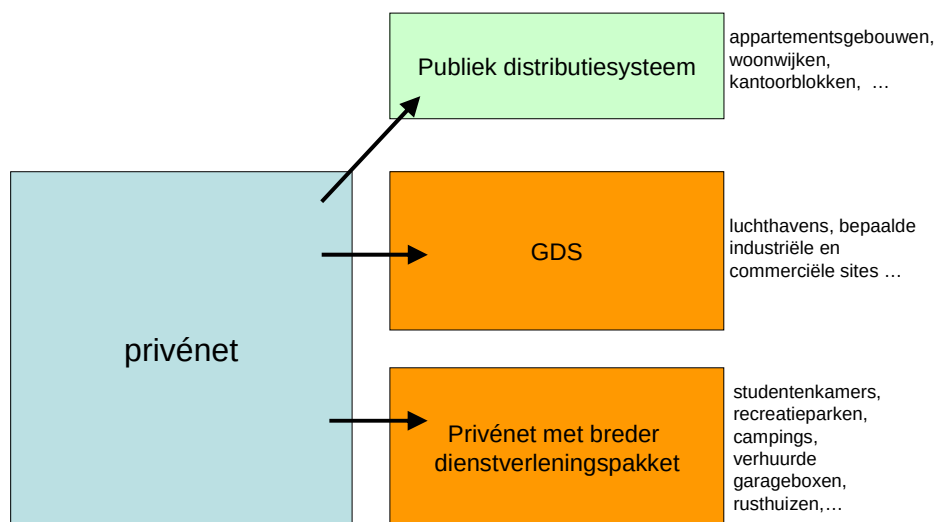
Hierbij kan gedacht worden aan het personeelslid dat z'n gsm laadt, degene die tankt aan een elektrisch tankstation of LPG-station.

Inzake de laadpunten voor elektrische wagens stelde de VREG een aparte mededeling op.

5. Aanpak bestaande privénetten

De vraag rijst hoe bestaande privénetten moeten worden aangepakt.

Eerst zal moeten uitgemaakt worden of het privénet (1) gekwalificeerd kan worden als 'privénet met breder dienstverleningspakket (PBD)', (2) geregulariseerd moet worden door aansluiting van elke afnemer van dat net op het publieke distributiesysteem, of (3) geregulariseerd moet worden via kwalificatie als GDS.



Als vastgesteld wordt dat een bestaand privénet een privénet met breder dienstverleningspakket (PBD) is, hoeft niets gewijzigd te worden.

Als vastgesteld wordt dat een bestaand privénet in aanmerking kan komen als GDS, zou dit de procedure tot aanwijzing als GDS moeten doorlopen.

Als vastgesteld wordt dat een bestaand privénet opgeheven moet worden en het publiek distributiesysteem de afnemers moet overnemen, moet in principe het distributiesysteem een uitbreiding kennen op de site van dat privénet.

De vraag zal zich stellen naar de mogelijkheid en opportuniteit om alle historische situaties te regulariseren, en zoja, binnen welke overgangstermijn.

6. Directe lijn en directe leiding

Momenteel vigeren er verschillende definities voor de begrippen 'directe lijn' (elektriciteit) en 'directe leiding' (aardgas), op Europees, federaal en gewestelijk vlak. Dit leidt tot verwarring en rechtsonzekerheid.

In het Energiedecreet worden al andere definities bepaald dan de huidige definitie in het Elektriciteits- en Aardgasdecreet, maar met de komst van de Third Package moeten ook deze definities herbekeken en zonodig aangepast worden (*cfr.* advies VREG omzetting Third Package¹⁵). Pas met de correcte, richtlijnconforme definities voor ogen, kan een coherente, duidelijke regelgeving opgesteld worden.

6.1. Het Europese kader – de regels

Hierna wordt eerst uiteengezet wat Europa inzake directe lijnen/leidingen stelt.

6.1.1. Elektriciteit

Art. 2(15) van de Derde Elektriciteitsrichtlijn definieert **directe lijn** als volgt:

Een elektriciteitslijn (of geheel van elektriciteitslijnen) die een geïsoleerde productielocatie met een geïsoleerde afnemer verbindt, of een elektriciteitslijn die een elektriciteitsproducent en een elektriciteitsleverancier met elkaar verbindt om hun eigen vestigingen, dochterondernemingen en in aanmerking komende afnemers direct te bevoorraden.

Artikel 34 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn bepaalt:

1. De lidstaten nemen maatregelen om het mogelijk te maken dat:
 - a) alle op hun grondgebied gevestigde elektriciteitsproducenten en bedrijven die elektriciteit leveren, hun eigen vestigingen, dochterondernemingen en in aanmerking komende afnemers via een directe lijn kunnen leveren, en
 - b) alle in aanmerking komende afnemers die op hun grondgebied gevestigd zijn, via een directe lijn kunnen worden bevoorrad door een producent en door een bedrijf dat elektriciteit levert.
2. De lidstaten stellen criteria vast voor de toekenning van vergunningen voor de aanleg van directe lijnen op hun grondgebied. Deze criteria zijn objectief en niet-discriminerend.
3. De mogelijkheid van elektriciteitslevering via een directe lijn zoals bedoeld in lid 1 van dit artikel laat de mogelijkheid tot het sluiten van een leveringscontract overeenkomstig artikel 32 onverlet.
4. De lidstaten kunnen de aflevering van een vergunning voor de aanleg van een directe lijn afhankelijk stellen van een weigering van toegang tot het systeem op basis van — voor zover van toepassing — artikel 32, dan wel de start van een geschillenbeslechtsprocedure overeenkomstig artikel 37.
5. De lidstaten kunnen de vergunning voor een directe lijn weigeren indien de verlening van een dergelijke vergunning de bepalingen van artikel 3 zou overtreden. De weigering wordt naar behoren met redenen omkleed.

¹⁵ ADV-2010-1, website VREG

6.1.2. Aardgas

Artikel 2(18) van de Derde Aardgasrichtlijn definieert **directe leiding** als volgt:

aardgaspijpleiding ter aanvulling van het stelsel van systemen

Artikel 38 van de Derde Aardgasrichtlijn bepaalt:

1. De lidstaten nemen maatregelen om het mogelijk te maken dat:
 - a) de op hun grondgebied gevestigde aardgasbedrijven via een directe leiding kunnen leveren aan de in aanmerking komende afnemers, en
 - b) elke in aanmerking komende afnemer die op hun grondgebied gevestigd is, via een directe leiding kan worden bevoorraad door een producent en door een aardgasbedrijf.
2. In alle gevallen waarin toestemming (bijvoorbeeld vergunning, toelating, concessie, instemming of goedkeuring) vereist is voor de aanleg of exploitatie van directe leidingen, stellen de lidstaten of een door hen aangewezen bevoegde instantie criteria vast voor het verlenen van toestemming voor de aanleg of exploitatie van die directe leidingen op hun grondgebied. De criteria moeten objectief, transparant en niet-discriminerend zijn.
3. De lidstaten kunnen de toestemming voor de aanleg van een directe leiding afhankelijk stellen van de weigering van toegang tot het systeem op basis van artikel 35, dan wel van de start van een geschillenbeslechtsingsprocedure overeenkomstig artikel 41.

6.2. Het Europese kader - de uitleg

6.2.1. Ratio legis

De interpretatieve nota's bij de richtlijnen gaan alvast niet in op dit thema. Er is ook niet veel wijziging t.o.v. vroegere bepalingen (2^{de} Elektriciteitsrichtlijn en Aardgasrichtlijn). Er kan dan ook gekeken worden naar de oorsprong (*ratio legis*) van deze eerdere regels.

De vraag naar de mogelijkheid directe lijnen of leidingen aan te leggen, is ontstaan uit de nood aan 'security of supply'.

Soms wil men beleverd worden, maar wordt een aansluiting op het publieke net geweigerd door gebrek aan capaciteit. De publieke netbeheerder kan soms enigszins inert blijven, of gewoonweg niet in de mogelijkheid zijn het congestieprobleem snel op te lossen. De publieke netbeheerder heeft immers slechts een eindig budget voor de uitbouw van het net, waardoor hij soms in de onmogelijkheid verkeert congestie van het net op te lossen zo snel als de leverancier, of een afnemer, het wenst.

De wens om een directe lijn of leiding aan te leggen kan ook ontstaan omdat de leverancier of de afnemer de distributietarieven als excessief beoordeelt.

Europa laat de Lidstaten vrij de criteria vast te leggen waaraan voldaan moet worden opdat een directe lijn of leiding mag worden aangelegd. Er wordt wel een kader geschetst waarbinnen de Lidstaat moet handelen. Een totale weigering, in alle gevallen, van de mogelijkheid van de aanleg van directe lijnen/leidingen is niet mogelijk. Het principe is de mogelijkheid, en dit vanuit de invalshoek van de 'security of supply'; het beperken (cfr. criteria) en verbieden is de uitzondering.

Het Europese kader voor directe lijnen (elektriciteit) en directe leidingen (aardgas) is verschillend. Daarom wordt dit afzonderlijk behandeld.

6.2.2. Elektriciteit

Een Lidstaat kan de aanleg van directe lijnen moduleren; dit is: de voorwaarden bepalen. Deze voorwaarden moeten objectief en niet-discriminatoir zijn.

Er wordt expliciet bepaald dat een weigering tot aansluiting tot het net kan zo'n voorwaarde zijn. Daarnaast zijn redenen verbonden aan de openbaredienstverplichtingen een mogelijke weigeringsgrond.

A/ Mogelijke voorwaarde - Art. 34(4) Elektriciteitsrichtlijn- er is een weigering tot aansluiting op het publiek net

De Lidstaat kan het toelaten van de aanleg van directe lijnen laten afhangen van een weigering van toegang tot het distributiesysteem wegens gebrek aan capaciteit.

Art. 34 van de Elektriciteitsrichtlijn bepaalt:

4. De lidstaten kunnen de aflevering van een vergunning voor de aanleg van een directe lijn afhankelijk stellen van een weigering van toegang tot het systeem op basis van — voor zover van toepassing — artikel 32, dan wel de start van een geschillenbeslechtingsprocedure overeenkomstig artikel 37.

Deze mogelijke beperking is een strénge beperking van de mogelijkheid om directe lijnen aan te leggen.

(a) De reden waarom Europa in deze mogelijkheid voorziet, is het besef dat veel **tariefsystemen** gebaseerd zijn op een soort van solidariteit tussen de personen in dichtbevolkte gebieden, en degenen in verderafgelegen gebieden. Het betreft het zgn. 'postage stamp tariff system' waarbij alle DNG's hetzelfde tarief betalen ongeacht de impact die zij hebben op het net (verliezen en/of congestie). Door directe lijnen toe te staan omdat dit maatschappelijk inderdaad minder kost, kan men het tariefsysteem ontwrichten, doordat een kleine klasse klanten worden bevoordeeld (nl. dezen die een directe lijn kunnen bouwen) terwijl de overige klanten hogere tarieven moeten betalen.

Dit is wat nu – op het vlak van het steunbeleid- ondertussen gezien wordt bij het zonnepanelen-succesverhaal. Dit is ook wat ondertussen reeds als het gevaar voor 'freeridgedrag' wordt genoemd. Er wordt terzake terecht gewaarschuwd voor een sneeuwbaaleffect.

Het kan voor een Lidstaat om die reden opportuun zijn de aanleg van directe lijnen te ontmoedigen of zelfs rondit te verbieden, en dit door de toelating te laten afhangen van een weigering tot aansluiting op het publieke net.

De vraag rijst of, als gekozen wordt de toelating tot aanleg van een directe lijn inderdaad te laten afhangen van een weigering tot aansluiting tot het publieke net, de toelating ook mag afhangen van de weigering van de netbeheerder om binnen een *aanvaardbare tijd*¹⁶ de nodige investeringen te doen om het capaciteitsprobleem op te lossen. Het antwoord op deze vraag zou negatief zijn: het Europese kader voorziet niet in deze mogelijkheid.¹⁷

Dit is evenwel een vreemde opinie: als directe lijnen in principe toegestaan zijn (= vrijheid), maar de Lidstaat de aanleg ervan kán laten afhangen van een weigering tot aansluiting (= strenge beperking), dan zou de Lidstaat de aanleg ervan evengoed kunnen laten afhangen van minder strenge beperkingen, zoals een weigering tot aansluiting binnen een aanvaardbare tijd. *Qui peut le plus, peut le moins.*

Bovendien kan de bepaling van art. 34 (5) deze mogelijkheid bieden. Zie verdere bespreking hiervan.

(b) Een niet-aanvaardbare motivering om de mogelijkheid directe lijnen pas toe te laten als een aansluiting op het publieke net geweigerd wordt, is het beschermen van de belangen van een,

¹⁶ bijvoorbeeld volgens een tijdstabel die als aanvaardbaar wordt beoordeeld door de regulator

¹⁷ C. Jones, EU Energy Law, Claey's & Casteels, Leuven, 2010, punt 3.156

bijvoorbeeld, veeleer inefficiënte 'publieke' netbeheerder. Er mag met andere woorden geen monopolie om het monopolie in stand gehouden worden.

(c) Eveneens totaal irrelevant is het feit dat de aanvrager voor de aanleg van het private net een hogere prijs / hogere tarieven moet betalen als hij niet via een directe lijn kan werken. Het is niet vanuit de visie van de aanvrager dat dit beoordeeld moet worden.

Conclusie: De toelating tot aanleg van een directe lijn kan afhankelijk gesteld worden van een weigering van de publieke netbeheerder tot aansluiting, of (enigszins betwist) een tijdelijke weigering met onaanvaardbaar tijdsperspectief, teneinde het bestaande tariefsysteem niet te ondergraven. Beter is (op termijn) evenwel het tariefsysteem te herzien.

B/ Mogelijke weigeringsgrond - art. 34(5) Elektriciteitsrichtlijn - er is ook de mogelijkheid om de aanleg van een directe lijn te weigeren op grond van openbaredienst-doelstellingen

Daarnaast kan de Lidstaat de aanleg van directe lijnen weigeren indien de directe lijn artikel 3 (ODV en bescherming van de afnemer) zou overtreden.

Art. 34 Elektriciteitsrichtlijn bepaalt:

5. De lidstaten kunnen de vergunning voor een directe lijn weigeren indien de verlening van een dergelijke vergunning de bepalingen van artikel 3 zou overtreden. De weigering wordt naar behoren met redenen omkleed.

Artikel 3 van de Elektriciteitsrichtlijn waarnaar in dat artikel verwezen wordt, heeft betrekking op:

- de zekerheid, waaronder: de leverings- en voorzieningszekerheid, de regelmaat en de kwaliteit en prijs van belevering, alsmede de bescherming van het milieu, met inbegrip van energie-efficiëntie, energie uit HEB en klimaatbescherming;
- de waarborg dat alle huishoudelijke afnemers aanspraak kunnen maken op universele dienstverlening, wat wil zeggen: het recht op levering van elektriciteit van een bepaalde kwaliteit tegen redelijke, eenvoudige en duidelijk vergelijkbare, doorzichtige en niet-discriminerende prijzen op hun grondgebied. De noodleveranciersregeling past ook hierin.
- het recht dat alle afnemers hebben op elektriciteitsvoorziening door een leverancier naar keuze (na toestemming van deze leverancier uiteraard)

Op grond hiervan kan een Lidstaat de aanleg van directe lijnen dus weigeren, met het oog op de vrijwaring van de openbaredienst-doelstellingen beschreven in art. 3 van de Elektriciteitsrichtlijn.

De toelating tot aanleg van een directe lijn kan dus onder meer geweigerd worden als het recht van de huishoudelijke afnemer op levering van elektriciteit tegen redelijke, transparante prijs in het gedrang komt (cfr. onder druk komen te staan van postage stamp systeem), of als het recht op vrije leverancierskeuze hierdoor in het gedrang komt.

Deze bepaling kan gebruikt worden om de regel in te voeren dat de aanleg van een directe lijn verboden is, behalve bij weigering, door de DNB, wegens capaciteitsproblemen, om aan te sluiten *binnen een aanvaardbare termijn*¹⁸, iets wat niet zou kunnen op basis van art. 34(4).

Hoedanook moet elke beperking (op de sociale openbaredienstdoelstellingen) genotificeerd worden aan de Commissie, die zal oordelen of het verbod tot aanleg van een directe lijn de minst restrictieve

¹⁸ C. Jones, EU Energy Law, Claeys & Casteels, Leuven, 2010, randnr. 3.157

impact heeft op (vrije) handel en mededeling, opportuun voor het behalen van de legitieme doelstellingen in kwestie.

C/ Voorwaarden bij aanleg directe lijn: TPA - art. 34(3) Elektriciteitsrichtlijn

Art. 34 van de Elektriciteitsrichtlijn bepaalt:

3. De mogelijkheid van elektriciteitslevering via een directe lijn zoals bedoeld in lid 1 van dit artikel laat de mogelijkheid tot het sluiten van een leveringscontract overeenkomstig artikel 32 onverlet.

Dit is het **recht op TPA** zelfs wanneer een directe lijn is aangelegd.

Het houdt in dat een onderneming die een directe lijn aanlegt, niet verhinderd is ook toegang tot het 'publieke' net te hebben onder gewone TPA-regels.

Daarmee rees ook de vraag of een directe lijn dan deel uitmaakt van het distributiesysteem, waardoor ook daarop TPA van toepassing is, en het antwoord hierop is bevestigend.

*'However, given that the existence of a large number of direct lines could prejudice the effective functioning of the internal market if they were closed to third party access, a direct line should be viewed as a transmission or distribution system and thus open to third party access unless it has received an exemption from regulated third party access for new infrastructure according to Article 36 of the gas Directive and Article 17 of the electricity Regulations.'*¹⁹

*'Where a company constructs a direct electricity line it is submitted that it will therefore have to comply with the provisions of the third electricity Directive on transmission and distribution system operators, unbundling and regulated third party access.'*²⁰

Dit doet erg sterk denken aan het arrest Citiworks. Dit arrest bepaalde dat elk net tot distributie van elektriciteit een distributiesysteem is, waarop alle rechten en verplichtingen van toepassing zijn: de beheerder ervan moet de verplichtingen van een gewone DNB naleven, er is TPA, er is vrije leverancierskeuze, ... enzovoort.

Het verhaal van directe lijnen zou dus kunnen ondergebracht worden onder het voorgaande hoofdstuk over distributiesystemen en gesloten distributiesystemen.

Dit vermijdt ook discussies omtrent zgn. 'excuus-WKK's', waarbij A levert vanuit een productie-installatie, via directe lijn, aan B, maar waarbij het tekort aan energie door A van het net genomen wordt en doorgeleverd wordt aan B. Waar ligt de grens immers tussen directe lijn (levering vanuit productie-installatie) en de gewone doorlevering van van het net afgenomen energie? Wanneer heeft het ene de bovenhand op het andere?

Als beide systemen hetzelfde behandeld worden, zoals het blijkbaar volgens Europa bedoeld is, stelt zich dit probleem niet. In de geschetste case moet B ten allen tijde beleverd kunnen worden door een door hem gekozen leverancier, en A moet het nodige doen opdat dit mogelijk is. TPA houdt dan in dat de toegang van een door B gekozen leverancier door A gegeven moet worden door de elektrische lijn, die hier een directe lijn is, hiervoor ter beschikking te stellen.

Vraag die hier rijst is hoe dit tarifair dan geregeld moet worden; of dit gereguleerd moet worden of niet. Aangezien de lijn gezien wordt als distributiesysteem, zou moeten geoordeeld worden dat het om gereguleerde tarieven zou moeten gaan.

¹⁹ F. Gräper en C. Schoser, "The internal Energy Market. The Third Liberalisation Package" in *EU Energy Law*, C. Jones (ed.), Claeys & Casteels, Leuven, 2010, 3.150

²⁰ idem 14

6.2.3. Aardgas

De mogelijkheid om de aanleg van een directe leiding te laten afhangen van een weigering tot aansluiting op het publieke net, werd ook opgenomen in de Aardgasrichtlijn.

Art. 38 van de Aardgasrichtlijn bepaalt immers in lid 3:

3. De lidstaten kunnen de toestemming voor de aanleg van een directe leiding afhankelijk stellen van de weigering van toegang tot het systeem op basis van artikel 35, dan wel van de start van een geschillenbeslechtsingsprocedure overeenkomstig artikel 41.

De bepalingen uit de Elektriciteitsrichtlijn:

‘De mogelijkheid van elektriciteitslevering via een directe lijn zoals bedoeld in lid 1 van dit artikel laat de mogelijkheid tot het sluiten van een leveringscontract overeenkomstig artikel 32 onverlet.’

en

“De lidstaten kunnen de vergunning voor een directe lijn weigeren indien de verlening van een dergelijke vergunning de bepalingen van artikel 3 zou overtreden. De weigering wordt naar behoren met redenen omkleed.”

komen **niet** voor in art. 38 Aardgasrichtlijn, en **gelden dus niet** voor directe leidingen.

Het recht op TPA, als men een directe leiding heeft aangelegd, is dus **niét** gegarandeerd als een directe leiding is aangelegd.

De mogelijkheid om de aanleg van een directe leiding te weigeren op grond van openbare dienst-doelstellingen, is **niét** voorzien. Het is deze bepaling waaronder de mogelijkheid, bij elektriciteit, kon worden geschoven om de directe lijn te kunnen laten afhangen van een weigering tot aansluiting binnen redelijke termijn.

Dat deze bepalingen, in tegenstelling tot elektriciteit, niet gelden voor aardgas, zou te verklaren zijn doordat het moeilijker, dan voor elektriciteit, is om geldige argumenten te vinden om de aanleg van een directe leiding te verbieden of beperken, toch op transmissieniveau. Dit omdat de tariefmechanismen voor gas meestal niet volledig postage-stamp zijn en het hoofdargument om de aanleg van directe leidingen te verbieden daarom minder evident is voor gas dan voor elektriciteit. Op distributieniveau, en in sommige (kleinere) Lidstaten ook op transmissieniveau, vertoont het **tariefsysteem** toch veel postage stamp-elementen. In dat geval kan de Lidstaat wél goede argumenten hebben om de aanleg van directe leidingen te verbieden/beperken.

Ook de bescherming van de **‘eenheid van netwerk’** zou een argument kunnen zijn voor de weigering van aanleg van directe leidingen, aangezien het meer en meer voorkomen van directe leidingen, na verloop van tijd, TPA en mededinging moeilijker en gecompliceerder maakt.

In elk geval geldt dat een Lidstaat ervoor kan opteren de aanleg ervan te laten afhangen van de weigering tot aansluiting op het publieke net door gebrek aan capaciteit.

Het verschil met de regeling voor directe lijnen (elektriciteit dus) is hier evenwel dat er geen gronden zijn voor uitbreiding van de redenen voor weigering van een aanleg van directe leidingen als de publieke netbeheerder de aansluiting weigert door gebrek aan capaciteit maar zich engageert om deze capaciteit uit te breiden.

Met andere woorden: een weigering *zonder* toekomstperspectief kan een voorwaarde zijn waaraan de toelating tot aanleg van directe leiding verbonden kan worden, maar een weigering *mét* toekomstperspectief (binnen redelijke termijn) kan, in tegenstelling tot de directe lijn, géén voorwaarde zijn waaraan de toelating tot aanleg van directe leiding verbonden kan worden.

Dit is evenwel een vreemde opinie: als directe leidingen in principe toegestaan zijn (= vrijheid), maar de Lidstaat de aanleg ervan kán laten afhangen van een weigering tot aansluiting (= strenge beperking), dan zou de Lidstaat de aanleg ervan evengoed kunnen laten afhangen van minder

strengere beperkingen, zoals een weigering tot aansluiting binnen een aanvaardbare tijd. *Qui peut le plus, peut le moins.*

6.3. De omzetting in Vlaamse regelgeving

6.3.1. Elektriciteit - Bestaande regelgeving

De definitie van **directe lijn** zoals in artikel 1.1.3., 26° van het Energiedecreet opgenomen, is de volgende:

elke elektrische leiding met een nominale spanning gelijk aan of minder dan 70 kilovolt die geen deel uitmaakt van een elektriciteitsdistributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit

Artikel 4.5.1. van het Energiedecreet bepaalt:

De Vlaamse Regering kan de aanleg van een directe lijn en een directe leiding afhankelijk maken van het bekomen van een voorafgaandelijke toelating.

De Vlaamse Regering stelt hiertoe de nadere toepassingsregels, procedures en criteria vast. Deze moeten objectief en niet-discriminatoir zijn. De toelating voor de aanleg van een directe lijn of directe leiding kan afhankelijk worden gesteld van een weigering tot toegang tot het lokale distributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit of van het ontbreken van een aanbod tot gebruik van het lokale distributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit onder redelijke economische en technische voorwaarden.

De Vlaamse Regering stelt de rechten en verplichtingen vast in hoofde van de houders van een toelating voor het aanleggen van een directe lijn of leiding.

6.3.2. Elektriciteit - Aanpassing bestaande regelgeving

Europa ziet als directe lijn de lijn tussen producent en afnemer(s). Dit is een lijn die door een private partij, en dus niet door de distributiesysteembeheerder wordt aangelegd.

Dit kan gaan om een lijn die geen enkele connectie met het publieke net heeft, of om een lijn waarbij er wel degelijk een verbinding met het net is.²¹

Vooreerst dringt een **herziening** van de **definitie directe lijn** zich alvast op.

Dit zou als volgt kunnen klinken:

Een elektriciteitslijn, of geheel van elektriciteitslijnen, die een productie-installatie met een afnemer of leverancier verbindt.²²

Daarmee is duidelijk dat een directe lijn geen lijn is die dient om van het publiek distributiesysteem afgenomen elektriciteit verder te distribueren, terwijl deze situatie wél ressorteert onder de huidige Vlaamse definitie van directe lijn (artikel 1.1.3., 26° Energiedecreet).

In het kader van een correcte omzetting van de richtlijnen, moet deze definitie gewijzigd worden door deze richtlijnconform te maken.

²¹ waarom de Europese definitie van directe lijn dit onderscheid maakt, zonder dat daar gevolgen aan verbonden wordt, is onduidelijk.

²² aangezien het onderscheid tussen geïsoleerde producent en geïsoleerde afnemer enerzijds, en de overige in de definitie beschreven situaties, geen belang heeft, wordt een vereenvoudigde definitie voorgesteld

Ter omzetting van artikel 34 Elektriciteitsrichtlijn moet uitvoering gegeven worden aan artikel 4.5.1. van het Energiedecreet, dat de Vlaamse regering machtigt nadere **toepassingsregels, procedures en criteria** vast te stellen voor de aanleg van directe lijnen.

Bij de opmaak van deze uitvoeringsbepalingen moet aandacht besteed worden aan de efficiënte benutting van de bestaande netinfrastructuur en het vermijden van freeridgedrag.

Er kan geopteerd worden voor bepaling, bij Besluit Vlaamse Regering, dat een directe lijn *buiten de eigen site* maar kan worden aangelegd bij weigering tot aansluiting op het distributiesysteem, zoals bepaald in de beleidnota energie 2009-2014 (zie onder 'inleiding').

Een directe lijn *op eigen site* zou dan weer níet van deze weigering tot aansluiting op distributiesysteem, als *conditio sine qua non*, afhangen.

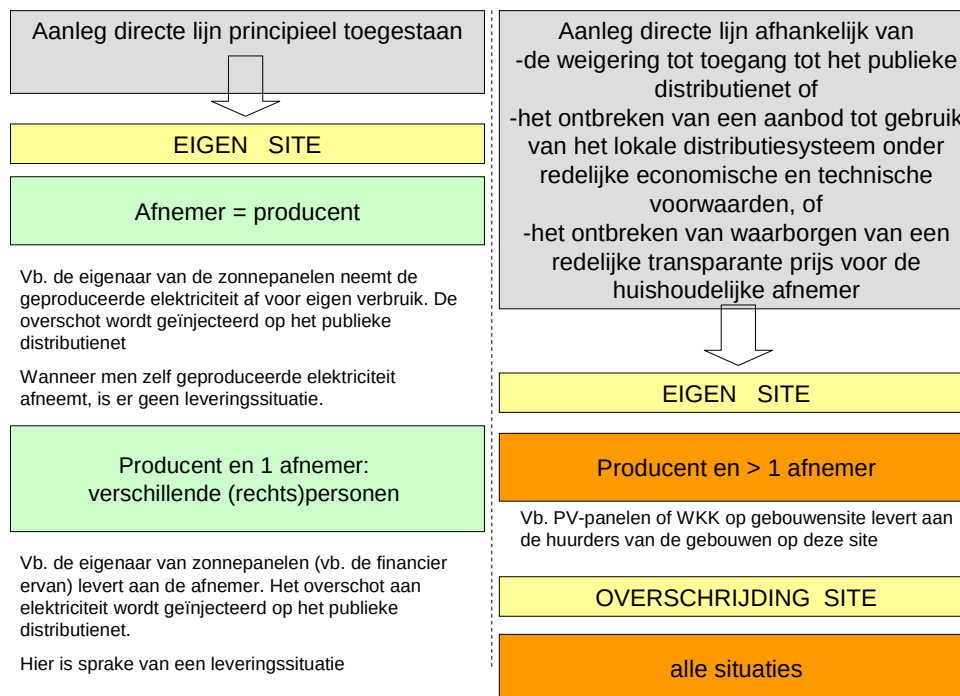
Dit vereist dan een correcte definitie van 'eigen site'. Het onderscheid in behandeling dat daarmee gemaakt wordt tussen directe lijnen op eigen site en directe lijnen buiten eigen site moet wel om opportune redenen gemaakt worden, op gevaar af van discriminatie en teneinde conform de Europese regels te zijn. De motivering hiervoor kan bvb zijn dat de aanleg van parallelle netten vermeden moet worden om ODV-redenen (cfr. art. 34(5)), maar een directe lijn op eigen site dit gevaar voldoende sterk beperkt, en toegelaten wordt omdat dergelijke directe lijnen wel degelijk een maatschappelijke meerwaarde hebben (ontlasting net, productie én verbruik ter plaatse). Er kan hierbij aan de zonnepanelen gedacht worden.

De aanleg van een directe lijn op eigen site kan dan nog gemoduleerd worden, en eventueel van enkele voorwaarden afhangen, indien dit opportuun geacht wordt.

Een toelating kan ook afhangen van het ontbreken van een aanbod tot gebruik van het lokale distributiesysteem onder redelijke economische en technische voorwaarden, zoals bepaald in art. 4.5.1. Energiedecreet. Dit is conform de Europese richtlijn, zie bespreking van art. 34(5) Elektriciteitsrichtlijn.

Wat redelijke economische en technische voorwaarden zijn, moet nader omschreven worden. Hieronder moet ook ressorteren: een redelijke termijn waarbinnen de aansluiting uitgevoerd kan worden. Hieromtrent moeten desnoods tijdstabellen worden opgesteld, als houvast en dus met het oog op rechtszekerheid: de redelijke aansluitingstermijn.

De aanleg van een directe lijn kan ook geweigerd worden om reden van waarborgen van een redelijke transparante prijs voor de huishoudelijke afnemer.



Ten slotte wordt best expliciet gewezen op het feit dat TPA van toepassing is en blijft, zelfs op directe lijnen. De creatie van subEAN's, iets wat voorgesteld wordt door de Users' Group van ELIA op transmissieniveau, zou hiervoor mogelijks vereist zijn (als enige praktische oplossing).²³

De **procedure** voor aanvraag en verkrijgen van een toelating tot aanleg van een directe lijn kan zijn dat de bevoegde Vlaamse minister de toelating tot aanleg van een directe lijn verleent, op voorstel van de VREG.

De aanvraag wordt gericht aan de VREG, die hierover advies verleent en het dossier overmaakt aan de minister voor beslissing.

Het aanvraagdossier moet minstens bevatten: plan van de ligging en, in voorkomend geval, bewijs van een weigering tot aansluiting op het distributiesysteem (nl. bij overschrijding van eigen site).

Er kan ook geoordeeld worden dat het vragen en verkrijgen van de toelating van sommige directe lijnen op eigen site aan weinig (of geen?) formaliteiten gebonden is: elke particulier van zonnepanelen legt in feite een directe lijn aan. De vraag moet gesteld worden of in dit geval een vereenvoudigde procedure van toelating, nl. een melding, vereist is (deze meldingsplicht bestaat nu soms ten opzichte van sommige DNB's), of in dergelijke (goed te definiëren) gevallen geen toelating vereist is.

6.3.3. Aardgas - Bestaande regelgeving

De definitie zoals in het Energiedecreet opgenomen, is de volgende:

directe leiding: artikel 1.1.3., 27° Energiedecreet definieert als volgt:

Elke leiding voor aardgasdistributie die geen deel uitmaakt van een aardgasdistributienet

Artikel 4.5.1. van het Energiedecreet bepaalt:

De Vlaamse Regering kan de aanleg van een directe lijn en een directe leiding afhankelijk maken van het bekomen van een voorafgaandelijke toelating.

²³ Standpunt betreffende de omzetting van artikel 28 van de Europese richtlijn 2009/72/EG van de Users' Group Elia (#107765)

De Vlaamse Regering stelt hiertoe de nadere toepassingsregels, procedures en criteria vast. Deze moeten objectief en niet-discriminatoire zijn. De toelating voor de aanleg van een directe lijn of directe leiding kan afhankelijk worden gesteld van een weigering tot toegang tot het lokale distributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit of van het ontbreken van een aanbod tot gebruik van het lokale distributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit onder redelijke economische en technische voorwaarden.

De Vlaamse Regering stelt de rechten en verplichtingen vast in hoofde van de houders van een toelating voor het aanleggen van een directe lijn of leiding.

6.3.4. Aardgas - Aanpassing of uitbreiding bestaande regelgeving

Europa definieert een directe leiding als “aanvulling van het stelsel van systemen.”

De definitie van het Energiedecreet (“elke leiding voor aardgasdistributie die geen deel uitmaakt van een aardgasdistributienet”) is in lijn met de Europese definitie.

Ter omzetting van artikel 38 Aardgasrichtlijn moet uitvoering gegeven worden aan artikel 4.5.1. van het Energiedecreet, dat de Vlaamse regering machtigt nadere toepassingsregels, procedures en criteria vast te stellen voor de aanleg van directe leidingen.

Bij de opmaak van deze uitvoeringsbepalingen moet aandacht besteed worden aan de efficiënte benutting van de bestaande netinfrastructuur en het vermijden van freeridgedrag.

Er kan geopteerd worden voor bepaling, bij Besluit Vlaamse Regering, dat een directe leiding slechts aangelegd kan worden als er een weigering tot aansluiting op het distributienet voorligt. Er kan getwist worden over het feit of het conform Europese regelgeving is de toelating tot aanleg van een directe leiding ook te laten afhangen van het ontbreken van een aanbod tot gebruik van het lokale distributiesysteem onder redelijke economische en technische voorwaarden, zoals bepaald in art. 4.5.1. Energiedecreet, zoals besproken onder punt 6.2.3.

Indien geoordeeld wordt dat dit mogelijk moet zijn, moet het begrip “redelijke economische en technische voorwaarden” verder uitgeklaard worden. Als dit ook inhoudt: een redelijke termijn waarbinnen de aansluiting uitgevoerd kan worden, moet hieromtrent desnoods tijdstabellen worden opgesteld, als houvast en dus met het oog op rechtszekerheid.

Een onderscheid tussen aanleg op eigen site en buiten de eigen site lijkt hier niet op zijn plaats, en zou hier moeilijker te plaatsen zijn met eerbiediging van het Europese kader. Alleen al omdat art. 34(5) van de Elektriciteitsrichtlijn inzake directe lijnen geen gelijkaardige bepaling kent voor directe leiding. Om redenen van ODV kan de directe leiding dus niet geweigerd worden. Ook zal een directe leiding hoedanook nooit tot de eigen site beperkt zijn.

In tegenstelling tot elektriciteit, is het recht op TPA niet van toepassing op directe leidingen.

De **procedure** kan zijn dat de bevoegde Vlaamse minister de toelating tot aanleg van een directe leiding verleent, op voorstel van de VREG.

De aanvraag wordt gericht aan de VREG, die hierover advies verleent en het dossier overmaakt aan de minister voor beslissing.

Het aanvraagdossier moet minstens bevatten: een plan van de ligging en, in voorkomend geval, bewijs van een weigering tot aansluiting op het distributiesysteem (nl. bij overschrijding van eigen site).

7. Leveringsvergunningsplicht

Ten slotte, wat de leveringsvergunningsplicht betreft: artikel 4.3.1 van het Energiedecreet bepaalt:

§1. De levering van elektriciteit en aardgas aan afnemers die aangesloten zijn op een distributienet of het net voor plaatselijk vervoer van elektriciteit, is onderworpen aan de voorafgaande toekenning van een leveringsvergunning door de VREG.

De levering van elektriciteit en aardgas door een netbeheerder in het kader van zijn taken, vermeld in artikel 4.1.6, of een openbaredienstverplichting die opgelegd is in dit decreet of een uitvoeringsbesluit ervan, is niet onderworpen aan de toekenning van een leveringsvergunning.

§2. De Vlaamse Regering bepaalt, na advies van de VREG, de voorwaarden en de procedure tot toekenning, wijziging en opheffing van een leveringsvergunning.

De voorwaarden tot toekenning van een leveringsvergunning hebben in ieder geval betrekking op:

1° de technische, organisatorische en financiële capaciteit van de aanvrager;

2° de professionele betrouwbaarheid van de aanvrager;

3° de capaciteit van de aanvrager om aan de behoeften van zijn afnemers te voldoen;

4° de openbaredienstverplichtingen die opgelegd zijn aan de leveranciers volgens dit decreet of de uitvoeringsbepalingen ervan;

5° de beheersmatige en juridische onafhankelijkheid van de aanvrager ten opzichte van de netbeheerders.

Bij gebrek aan een beslissing door de VREG binnen twee maanden na de ontvangst van een volledig aanvraagdossier, waarvan het model wordt vastgesteld door de VREG, wordt de leveringsvergunning geacht verleend te zijn.

Hiermee is de leveringsvergunningsplicht uit het Elektriciteitsdecreet en Aardgasdecreet, voor levering via directe lijnen of directe leidingen, weggevallen.

Er moet nagedacht worden over de leveringsvergunningsplicht in een GDS. Aangezien een GDS een subcategorie van een distributiesysteem is, geldt normaal gezien elke bepaling met betrekking tot distributiesystemen, ook voor GDS.

Zonder wijziging van art. 4.3.1. van het Energiedecreet, is dus een leveringsvergunning verplicht voor levering binnen een GDS.

Indien geoordeeld wordt dat het opleggen van een leveringsvergunningsplicht voor levering binnen een GDS niet opportuun is, wat wellicht het geval is, moet art. 4.3.1. van het Energiedecreet in die zin aangepast worden.

§1. De levering van elektriciteit en aardgas aan afnemers die aangesloten zijn op een distributienet of het net voor plaatselijk vervoer van elektriciteit, is onderworpen aan de voorafgaande toekenning van een leveringsvergunning door de VREG.

In afwijking van het eerste lid, is de levering van elektriciteit en aardgas aan afnemers die aangesloten zijn op een gesloten distributiesysteem niet onderworpen aan de voorafgaande toekenning van een leveringsvergunning door de VREG.

8. Varia

8.1. Tarifaire maatregelen

Hiervoor werd beschreven in welke omstandigheden, uitgaand van de eenheid van netwerk en het vermijden van parallelle infrastructuur, omgegaan moet worden met fenomenen als privénetten, gesloten distributiesystemen, directe lijnen en directe leidingen.

De druk op deze parallelle netstructuren is hoog vanuit de vraag naar een hogere efficiëntie van het net (lokale productie én afname kan inderdaad te verkiezen zijn boven een passage via het publieke

distributienet door injectie op dat net voor een afname vlakbij), maar ook vanuit de wens nettarieven te ontwijken (freeridgedrag).

Waar het maatschappelijk efficiënt is alternatieve netstructuren te faciliteren, en dit steeds binnen het kader van Europese regelgeving, werd hieraan tegemoetgekomen met de bovenstaande voorstellen.

Idealiter wordt echter ook de tariefstructuur hervormd zodat de vraag naar de parallelle netstructuren niet meer voortkomt uit freeridgedrag, en alle netgebruikers, ongeacht de netstructuur, de tarieven betalen die de impact op het net weerspiegelen.

Dit betreft echter een bevoegdheid van de federale overheid.

8.2. Bevoegdheidsverdeling

Er moet nagedacht worden over welke regelgeving van toepassing is op GDS en directe lijnen, gelet op de bevoegdheidsverdeling.

Wat elektriciteit betreft bijvoorbeeld, zijn volgens de bevoegheidsverdelende bepalingen van de bijzondere wet van 1980 (BWHI) de gewesten bevoegd voor de distributie en het plaatselijke vervoer door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70kV.

De vraag stelt zich of het Vlaamse Gewest bevoegd is voor een GDS met lijnen van of onder dit spanningsniveau, terwijl het spanningsniveau van het toegangspunt tot het 'publieke net' hoger is dan 70kV.

Het meest juridisch correcte oordeel is dat het spanningsniveau van de lijnen, ook deze in een GDS, de bevoegdheid bepaalt, zoals het geval is voor het hele netwerk. Er valt niet in te zien op welke rechtsgrond men zich kan baseren om te oordelen dat distributielijnen met een spanningsniveau lager of gelijk aan 70kV binnen een GDS, onder de federale bevoegdheid zouden vallen. Het zijn immers evenzeer distributielijnen als de distributielijnen buiten een GDS. Een GDS is immers niet meer dan een bijzondere vorm van een distributienet.

Het is begrijpelijk dat er gepleit kan en zal worden voor het vermijden van de toepassing van zowel federale als regionale regelgeving, en dus van bevoegdheid van zowel transmissie- en distributienetbeheerder, op eenzelfde GDS, maar de vraag stelt zich hoe aan deze bezorgdheid tegemoet zou kunnen gekomen worden zonder schending van de bevoegdheidsverdelende regels. Hierbij moet ook opgemerkt worden dat het gelden, op eenzelfde site, van zowel de federale als de regionale regelgeving, slechts in een heel beperkt aantal gevallen zal voorkomen.